

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/126808,Ekipa-Wschod-Misja-specjalna-Oddzialu-II-Komendy-Glownej-Armii-Krajowej-na-tylac.html>

Kennort Miejsce wystawienia Krakau	Kreish. Starostwo powiat. Krakau	Distrikt Określenie Krakau
Kennummer Numer rozpoznawczy		
Gültig bis Ważne do 14. IV. 1947		
Name Nazwisko		
Geburtsname (b. Ehefrau) Nazwisko panieńskie (u mężatek)		
Vorname Imię		
Geboren am Urodzony (a) w dn.		
Geburtsort Miejsce urodzenia		
Kreish. Starostwo powiat.		
Land Kraj		
Beruf Zawód	erlernter wyuczony ausgeübt wykonywany	
Religion Wyznanie		
Besondere Kennzeichen Szczególne znaki rozpoznawcze		



RECHTSGOVERNEMENT
DER STADTHAUPTMANN IN KRAKAU

Unterzeichnet des Kennkarteninhabers
Podpis posiadacza karty rozpoznawczej

14. IV. 1942

Der Stadthauptmann der Stadt Krakau
Ausschleissbehörde
Polizeidirektion (Abteilung III c)

Im Auftrage

Unterzeichnet des ausstehenden Beamten
Podpis sporządzającego urzędnika

AMTICHE VERMERKE UWAGI URZĘDOWE	
Der Kennkarteninhaber wohnt Posiadacz karty rozpoznawczej mieszka KRAKAU	
Kreish. Starostwo powiat. KRAKAU	Strasse ulica
Dienstseigel Pieczęć służbowa	
Unterschrift der Meldebehörde Podpis urzędu meldunkowego	
ab od	
in w	
Kreish. Starostwo powiat.	
Dienstseigel Pieczęć służbowa	
Unterschrift der Meldebehörde Podpis urzędu meldunkowego	
ab od	
in w	
Kreish. Starostwo powiat.	
Dienstseigel Pieczęć służbowa	
Unterschrift der Meldebehörde Podpis urzędu meldunkowego	

Kenkarta Henryka Żuka, 1942 r. (z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

„Ekipa Wschód”. Misja specjalna Oddziału II Komendy Głównej Armii Krajowej na tyłach wojsk sowieckich

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: AGNIESZKA CHRZANOWSKA-PIETRZAK
16.07.2026

Z chwilą wkroczenia Armii Czerwonej w styczniu 1944 r. w granice II Rzeczypospolitej istniała realna groźba odcięcia placówek wywiadowczych sieci wywiadu wschodniego krypt. „Pralnia” Wydziału Wywiadu Ofensywnego Oddziału II KG AK.

Sporządzone w Centrali wytyczne na wypadek utraty łączności po zajęciu wschodnich terenów Polski i utworzeniu przez Sowietów linii demarkacyjnej zakładały pozostanie pracowników na miejscu i kontynuowanie pracy już nie przeciwko Niemcom, lecz okupantowi sowieckiemu.

Trudna służba

Zadania te obejmowały zbieranie informacji o charakterze politycznym, dotyczących stosunku wkraczających wojsk sowieckich i instalowanych komunistycznych władz administracyjnych do poszczególnych narodowości, porządku społecznego, gospodarki, szkolnictwa, ruchu ludności, wymaganych dokumentów osobistych, propagandy głoszonej wobec struktur wojskowych i cywilnych Polskiego Państwa Podziemnego oraz Rządu RP na uchodźstwie, granic Polski, przyszłości Niemiec i porządku powojennego w Europie.

Z kolei informacje wojskowe dotyczyć miały organizacji i rozlokowania Armii Czerwonej, identyfikacji poszczególnych jednostek, transportów, zaopatrzenia, wyżywienia, morale żołnierzy, nastrojów i dyscypliny oraz stosunku do żołnierzy podziemia i ludności cywilnej. W instrukcji położono nacisk na zdobywanie oryginalnych dokumentów, dowodów zatrudnienia, pieczętek czy przepustek.

Zadaniem pracowników pozostałych na zapleczu frontu sowieckiego miało być także zorganizowanie nowych szlaków łączności, skrzynek kontaktowych i punktów przerzutu kurierów oraz utworzenie nowych komórek studiów, w których zadania gromadzenia i analizy materiałów wypełniałyby osoby władające językiem rosyjskim.

Działalność „Ekipy Wschód”

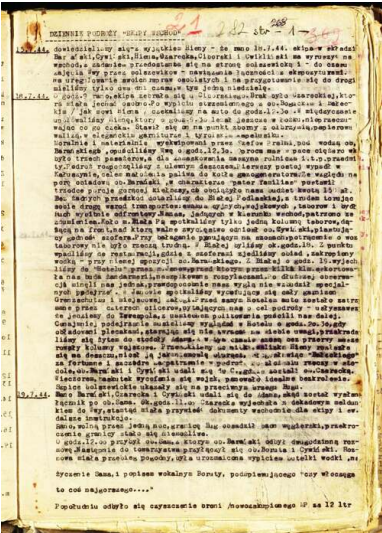
Dopiero 15 lipca 1944 r. z rozkazu szefa „Pralni” kpt. Franciszka Miszczaka utworzona została grupa pod kryptonimem „Ekipa Wschód”, której celem było wykonanie instrukcji i nawiązanie oraz utrzymanie łączności z pracownikami wywiadu wschodniego na czas odcięcia placówek od ośrodka dowódczego. Na jej czele stanął Henryk Żuk „Barański”, „Onufry”, Kresowiak, wcześniej kierownik komórki w Wilnie i szef Biura Studiów „Pralni”.

W skład grupy weszli doświadczeni i sprawdzeni pracownicy sieci oraz kurierzy komórki kurierskiej krypt. „Cerownia”: Michał Sadowski „Cywiński”, mianowany 1 sierpnia zastępcą Żuka, jego żona Barbara Sadowska „Czarecka”, Jan Kosowicz „Ciborski”, cichociemny Tadeusz Kobyliński „Hiena”, „Banaszkiewicz” i Piotr Paluszkiewicz „Ćwikliński”. Ich misja obliczona była na krótki czas, spodziewano się szybkiego przejścia frontu niemiecko-sowieckiego i wyzwolenia Warszawy spod okupacji niemieckiej.

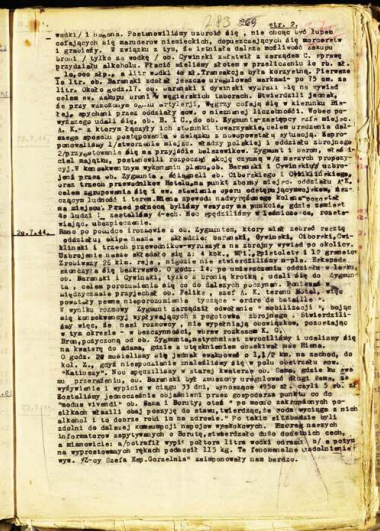
Członkowie „Ekipy Wschód”, w sześciuosobowej grupie (cichociemny Józef Lipiński „Bryk” miał dołączyć do grupy, co jednak nie nastąpiło), wyruszyli z Warszawy 18 lipca 1944 r. w stronę Terespoła i jeszcze tego samego dnia osiągnęli punkt przerzutowy nad Bugiem krypt. „Hotel”. Tutaj zostali zmuszeni do pozostania przez kilka kolejnych dni z powodu obsadzenia rzeki przez wycofujące się wojska niemieckie oraz rozpoczęcia przez Armię Czerwoną operacji brzesko-lubelskiej.

Meldunek do centrali w Warszawie jeszcze przed powstaniem przewiozła Barbara Sadowska. Po ustaniu walk w kotle brzeskim Żuk wysłał do placówek w Wilnie krypt. „Cegielnia”, Mińsku Litewskim krypt. „Piekarnia” i Brześciu krypt. „Gorzelnia” Kobylińskiego, Kosowicza i Sadowskiego.

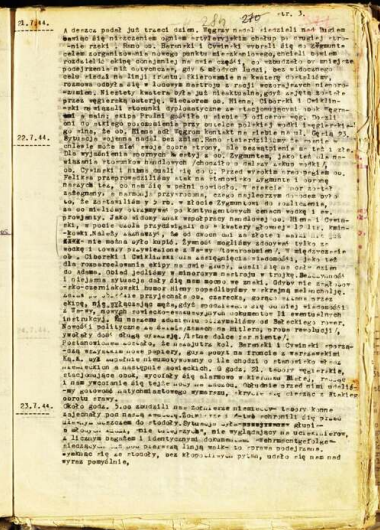
Możliwości poruszania się na terenach zajętych przez Sowieców były mocno ograniczone – ogłoszona mobilizacja wzywała mężczyzn do stawienia się w wojsku. NKWD aresztowało Kobylińskiego i Sadowskiego. Kobyliński został ostatecznie zwolniony i na polecenie Żuka udał się do Siedlec, gdzie zorganizował nową placówkę wywiadowczą. Z kolei aresztowany 15 sierpnia Sadowski został osadzony w więzieniu brzeskim, następnie zesłany do łagru w Archangielsku, skąd do Polski wrócił w 1948 r. Misję nawiązania łączności z Wilnem i Mińskiem wypełnił Kosowicz, który przywiózł stamtąd raporty wywiadowcze, następnie utworzył nową komórkę w Lublinie. Po wybuchu Powstania Warszawskiego kontakt KG z „Ekipą Wschód” został zerwany. Żuk zameldował przez radiostację w Białowieży o nawiązaniu łączności z „Promem”, „Cegielnią” i „Piekarnią” i braku kontaktu z lwowską komórką krypt. „Cukrownia”. KG wysłała do niego kuriera z instrukcjami, szyfrem i elementami ruchu dla radiostacji, jednak ten nie odnalazł „Ekipy”.



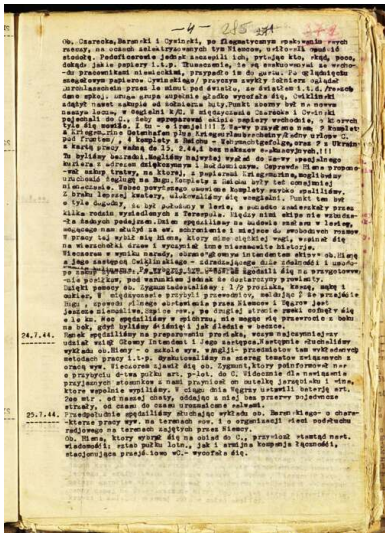
Dziennik podróży „Ekipy
Wschód”, 1944 r. (z zasobu IPN)



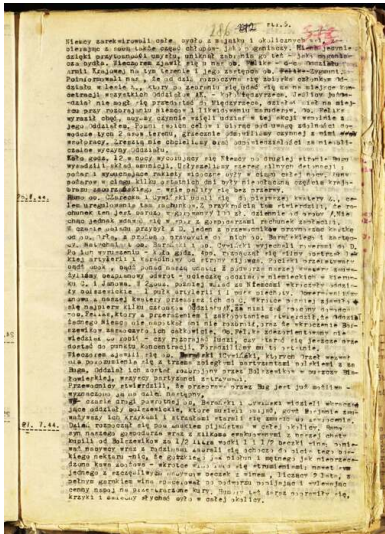
Dziennik podróży „Ekipy
Wschód”, 1944 r. (z zasobu IPN)



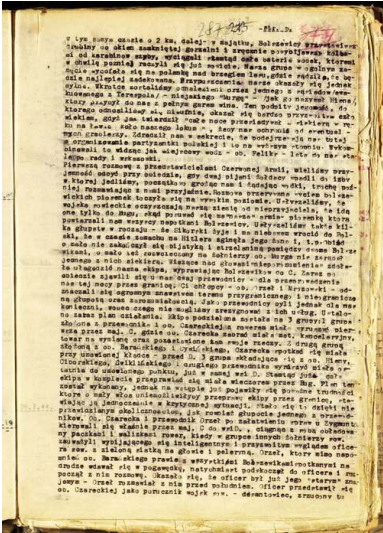
Dziennik podróży „Ekipy
Wschód”, 1944 r. (z zasobu IPN)



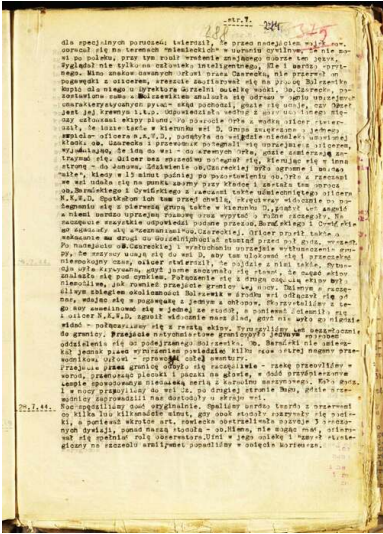
Dziennik podróży „Ekipy
Wschód”, 1944 r. (z zasobu IPN)



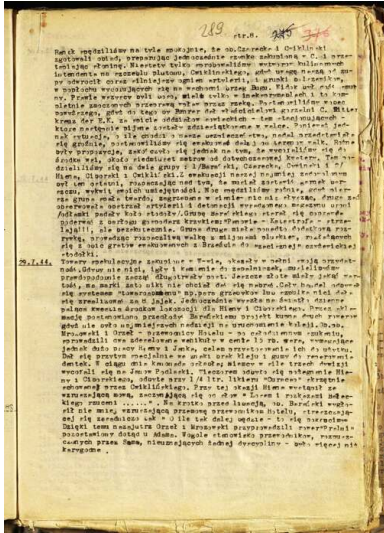
Dziennik podróży „Ekipy
Wschód”, 1944 r. (z zasobu IPN)



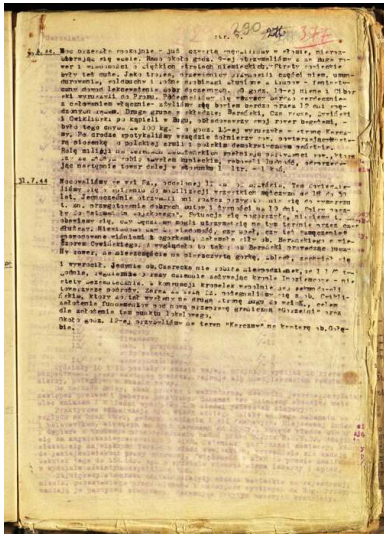
Dziennik podróży „Ekipy
Wschód”, 1944 r. (z zasobu IPN)



Dziennik podróży „Ekipy
Wschód”, 1944 r. (z zasobu IPN)



Dziennik podróży „Ekipy
Wschód”, 1944 r. (z zasobu IPN)



Dziennik podróży „Ekipy
Wschód”, 1944 r. (z zasobu IPN)

Dalsze losy

Żuk kontynuował działalność sieci wywiadu wschodniego nadając jej kryptonim „Pralnia II”. Wydał nowe instrukcje do prowadzenia wywiadu politycznego, wojskowego, z zakresu dziedzin: społecznej, administracyjnej, narodowościowej, przemysłu i komunikacji. „Pralnia II” posiadała swe placówki w Wilnie

krypt. „Cegielnia”, Białymstoku krypt. „Prom”, Siedlcach krypt. „Masarnia”, Lublinie krypt. „Starostwo” oraz Biuro Studiów.

W połowie stycznia 1945 r. Żuk z Sadowską wrócili do zrujnowanej Warszawy, a w marcu w Częstochowie nawiązali kontakt z oficerem wywiadu płk. Tadeuszem Jachimkiem i przekazali mu zgromadzony przez „Ekipę Wschód”-„Pralnię II” materiał. „Pralnia II” weszła w skład Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj kierowanej przez płk. Jana Rzepeckiego jako jedna z czterech ekspozytur wywiadowczych DSZ, ale największa i co ważniejsze pracująca nieprzerwanie. Szacuje się, że w szczytowym momencie liczyła 70 pracowników, a drugie tyle w placówce wileńskiej.

Po rozwiązaniu DSZ Żuk i Sadowska kontynuowali działalność wywiadu wschodniego w ramach ekspozytur krypt. „Prom” i „Liceum” podległych 2. Korpusowi Polskiemu we Włoszech. Zakończyła się ona aresztowaniem przez bezpiekę Henryka Żuka w listopadzie 1945 r. i Barbary Sadowskiej w marcu 1946 r. oraz ich współpracowników.

Oboje sądzeni byli w głośnych procesach propagandowych przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie. W procesie I Zarządu Głównego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” ze stycznia 1947 r. Żuk otrzymał wyrok 12 lat więzienia, na mocy amnestii zmniejszony o połowę, natomiast Sadowska została skazana na 9 lat więzienia w procesie ekspozytury „Liceum” w lipcu 1947 r.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ